

**Р. СЛОВЦОВ
СУЛЕЙМАНЪ
ВЕЛИКОЛЕПНИЙ
1495
1566**

Превод от руски: Крум Йорданов, —

chitanka.info

„Султанътъ на отоманитѣ, пратеникъ на Аллаха на земята, владика на владицитѣ въ свѣта, властелинъ надъ хорскитѣ глави, повелителъ на вѣрнитѣ и невѣрнитѣ, царь на царетѣ, императоръ на Изтокъ и Западъ, князь и господинъ на щастливото съзвездие, пазителъ на вѣрата, прибѣжище на всички народи въ свѣта, сѣнка на Всемогъщия“... Този пищенъ титулъ на турскитѣ султани не звучалъ особено преувеличено за Сулейманъ Великолепний. Неговитѣ владѣния се простирали отъ Багдатъ почти до Виена, и отъ Нилъ до Днѣпъръ. Европейскитѣ владетели търсели неговата дружба и помощъ, той разрешавалъ съ своя мечъ тѣхнитѣ спорове. За Европа той билъ Сулейманъ Великолепний, и на приемитѣ и празницитѣ въ Константинополския дворець чуждестраннитѣ посланници му цѣлували почтително рѣка. Неговитѣ поданници го кръстили „Кануни“ — законодатель. Той не само издигналъ Отоманската империя на върха на могъществото, но и билъ създателъ на мъдри закони, покровителствувалъ земледѣлието, промишленността и търговията, окръжилъ се съ поети и учени, строилъ дворци и джамии, които и до днесъ украсяватъ Цариградъ.

Следъ превземането на Родосъ въ 1522 год., падналъ следъ шестмесечна обсада — това било първия воененъ подвигъ на младия султанъ — Сулейманъ потеглилъ за Унгария. Кралъ Людвигъ, слабоволевъ юноша, по съвета на свойтѣ магнати, отказалъ да плати данъка на султана, умъртвилъ неговия посланникъ и отрѣзанитѣ на трупа уши пратилъ въ Константинополъ. Сулейманъ потеглилъ за Унгария съ стохилядна армия, най-добрата тогава въ свѣта, и подъ Могачъ се разиграла решителна битка. Унгарцитѣ имали три пѣти помалко войници и не могли да победятъ. Знаейки това, една група храбреци — 32 рицари — решили да се пожертвуватъ и да убиятъ султана. Въ разгара на сражението, съ бѣсни викове препускали презъ редоветѣ на султанската гвардия. Половината били избити, но останалитѣ живи се нахвърлили на Сулеймана. Здравата ризница го спасила, а храбрецитѣ били разкъсани отъ яничаритѣ.

Сулейманъ не веднажъ въ своитѣ походи билъ на косъмъ отъ смъртта. Така, потегляйки за Багдатъ, той останалъ на лагеръ въ горния проходъ. Къмъ вечерята небето се покрило съ черни облаци, и макаръ че било месецъ септемврий, започнала много силна снѣжна буря. Вѣтърътъ помиталъ палаткитѣ и само султанския шатъръ се

съпротивявалъ на урагана. Но скоро и него засипалъ снѣга. Сулейманъ и неговата свита се намирали посрѣдъ високи бѣли стени, които било по-трудно да се победятъ, отколкото фортоветъ на Родосъ. Цѣлата нощъ прекаралъ султана, безъ да знае дали ще доживѣе до утрото. На сутринята урагана утихналъ. Сулейманъ се измъкналъ изъ шатрата и погледналъ наоколо. Замръзнали едва ли не половината отъ неговитѣ войници.

Великиятъ султанъ трѣбвало да изпита заплашване и отъ тая страна, която дебнѣла и най-могъщитѣ турски султани. „Владиката на владицитѣ въ свѣта“ зависелъ въ сжщностъ отъ своитѣ яничари. Най-добрата частъ отъ турската войска, която не познавала страхъ отъ неприятеля, тия султански гвардейци били често „създатели“ на самитѣ султани. Когато умираалъ султанътъ, неговата смъртъ била скривана най-щателно, ако престолонаследникътъ не билъ въ Константинополъ, за да му дадатъ възможностъ да пристигне въ столицата. Но и следъ встъпването на престола, ако яничаритѣ повдигнатъ бунтъ — удрайки съ лъжицитѣ по своитѣ баки — султанътъ слушалъ тоя своеобразенъ набатъ, като погребаленъ звънъ. Възмущението, което започвало обикновено по най-обикновенъ поводъ, завършвало съ убийството на господаря и възкачване на престола на новия любимецъ на яничаритѣ.

Първиятъ при Сулеймана бунтъ на яничаритѣ избухналъ, когато султанътъ билъ на ловъ. Бързо връщайки се въ сарая, той се отправилъ къмъ бунтовниците и като размахалъ саблята си отсѣкалъ главитѣ на трима яничари. Останалитѣ се хванали за своитѣ лжкове и стотици стрели се прицелили въ гърдитѣ на султана. Той, обаче, не се уплашилъ и бунтовниците предъ спокойния погледъ на Сулеймана, отпуснали лжковетѣ. Тѣ ценели храбростта повече отъ всичко.

Отъ своя баща Селимъ I Сулейманъ не наследилъ жестокостта. Войната искала, разбира се, безпощадни жертви, но по натура Сулейманъ билъ добъръ, довѣрчивъ, привързанъ къмъ своитѣ близки хора. Ако на неговата паметъ лежатъ кървави петна — убийството на вѣрния другаръ и приятель отъ детинство Ибрахимъ, когото той направилъ великъ везиръ, а сжщо и на собствения си синъ, то виновенъ за това не е толкова Сулейманъ, колкото неговата любима жена Рокселана. Тази жена, която играела първостепенна роля въ царуването на Великолепния, била рускиня по произходъ, струва ни се,

дъщеря на свещеник, нѣкжде отъ южна Русия. Русата красавица била купена за султанския харемъ отъ Кримъ и единъ щастливъ за нея день, обхождайки харема, султанътъ сложилъ на нейното рамо кърпата — знакъ на неговата милостъ. Вечеръта султанътъ повикалъ евнуха и му заповѣдалъ да върне кърпата. Тогава, като съблюдавали отдавнашния ритуалъ, при звукове на музика и пѣсни избранницата се отправила за спалнята на султана. На сутринъта тя се върнала въ харема — тукъ вече въ особенна стая, кждето я очаквали назначена прислуга, обшити съ злато дрехи и пари за разходи.

Често милостъта на султана била мимолетна, но Рокселана успѣла да запази любовта на Сулеймана до своята смъртъ. Сулейманъ я издигналъ до ранга „кадъна“ — така се наричали робинитѣ, които имали синове отъ султана. Сега предъ нея се очертавала една ясна цель, — да направи наследникъ на престола своя синъ. Но на този пжтъ се изпречвалъ синътъ на Сулеймана отъ предишната му фаворитка, първата любовъ на султана, красивата черкезка, която наричали „Пролѣтна роза“. Младиятъ Мустафа, любимецъ на бащата, се отличавалъ съ необикновена дарба и билъ вече назначенъ за султански намѣстникъ въ провинцията Магнезия. Черкезката веднага разбрала, каква опасна съперница има и между дветѣ претендентки на любовта на султана се разиграла бурна сцена въ харема. „Пролѣтната роза“ се нахвърлила върху Рокселана, изподрацила ѝ цѣлото лице и отрѣзала нѣколко плитки отъ русата ѝ коса. Когато вечеръта султанътъ отправилъ евнуха за Рокселана, тя отговорила че не може да се представи предъ очитѣ на повелителя. Султанътъ я повикалъ отново и тя се явила разплакана съ изподращени бузи. Тогава довѣли и черкезката. „Азъ твърде малко съмъ я наказала, — крещѣла оскърбената фаворитка — азъ съмъ тука госпожа, а тя е само робиня“. „Пролѣтната роза“ повече никога не видѣла султана. Мѣстото на госпожа заела Рокселана.

Тя родила на султана, следъ смъртъта на първия синъ, още двама синове: Селимъ и Баязидъ. Очарователна, умна, властолюбива, Рокселана постепенно започнала да влияе и върху държавнитѣ работи. Великиятъ везиръ Ибрахимъ скоро трѣбвало да се справя съ фаворитката. Чуждестраннитѣ посланици, донасяйки подаръци на султана не забравяли и султанката. Нейното име станало, известно далече задъ предѣлитѣ на Турция и него все по-често го споменавали

наредъ съ името на Великолепния. Но Рокселана си оставала робиня и това пречело на нейнитѣ честолюбиви планове. По хитъръ начинъ тя получила отъ султана свобода. Рокселана, родена християнка, се отрекла отъ вѣрата си и станала ревностна мохамеданка. Съ паритѣ, които ѝ давалъ Сулейманъ, тя строила джамии, манастири, болници. „Ще ми помогне ли това за спасение на душата?“ — попитала тя веднажъ нѣкакъвъ мждъръ мюфтия. И мюфтията, знаейки, вѣроятно, скрития смисълъ на въпроса, отговорилъ, разбира се, че Аллахъ благосклонно приема добритѣ дѣла, но да спасятъ нейната душа тѣ не могатъ. Рокселана е робиня и нейнитѣ дарове се зачитатъ на небето на нейния господарь — великия султанъ.

И Сулейманъ скоро забелязалъ, че Рокселана, всѣкога весела — едно отъ главнитѣ ѝ очарования — станала тжжна. Веднажъ султанътъ я попиталъ какво се е случило. Тя се разплакала и разказала своята болка. Да се утеши било работа за една минута. Султанътъ веднага заповѣдалъ да се счита неговата любовница за свободна жена. На следующата вечеръ той я повикалъ въ своята спална, но тя отказала да отиде. Това било нечувана дързостъ и красавицата знаела какво рискува. Нейната игра иска рискъ. „Сега, когато азъ съмъ свободна жена — отговорила тя на евнуха — азъ не мога да не оскърбя Аллага и да не извърша грѣхъ, ако направя това, което султана може да поиска отъ робинитѣ.“ Султанътъ се обърналъ къмъ мюфтията, сжщиятъ този, който далъ вече веднажъ нужния отговоръ на Рокселана. Следъ дълги размишления мюфтията потвърдилъ, че благочестивата Рокселана постъпва съгласно волята на Аллага. Въ харема очаквали края на всемогщата фаворитка. Случило се другото. Сулейманъ — нечувана работа въ историята на сарая — направилъ бившата робиня своя законна жена и я възкачилъ на трона. И така била силна любовта на Сулеймана къмъ „веселата Рокселана“, че следъ сватбата той съвършено се отказалъ отъ своя харемъ. Тя могла вече да не се плаши отъ съперници.

Много отдавна Рокселана се отдѣлила отъ Ибрахимъ, великия везиръ, който ѝ пречелъ да влияе на султана. Тя дълго плела около него сложни интриги, на каквито били такива майстори обитателитѣ на султанския дворець, харема и казармитѣ на яничаритѣ. Рокселана успѣла да възбуди подозрение въ Сулеймана противъ неговия старъ другарь. Преди години, издигайки го на първо мѣсто въ управлението

на държавата, доверявайки му се безгранично, той се заклѣлъ на Ибрахимъ, че не трѣбва да се плаши отъ насилствена смъртъ, толкова обикновена за великитѣ везири. Рокселана — и тукъ ѝ помогналъ опитния четець на Корана — успокоила съвестъта на султана. „Този, който спи — казва Пророка — е лишенъ отъ животъ, тъй като сънътъ прилича на смъртъта. Неговата душа се освобождава отъ обещанията, дадени приживѣ.“ Ибрахимъ билъ убитъ въ самия султански дворець, следъ една вечеря съ Сулейманъ. Сулейманъ дълбоко спалъ. Между Ибрахимъ и убиеца се завързала борба. Султана дочулъ викове и повдигналъ глава отъ възглавницата. Рокселана го обгърнала и той отново заспалъ. Тѣлото на Ибрахима вече изнасяли отъ двореца въ нощната тъмнина.

Ибрахимъ билъ замѣненъ съ любимеца на Рокселана — Рустанъ, за когото тя после омъжила своята дъщеря.

Сега оставало най-трудното — да отстрани престолонаследника Мустафа — отъ престола. Той билъ много обичанъ отъ яничаритѣ и Рокселана направила всичко, за да убеди Сулейманъ, че Мустафа отъ своята далечна провинция се готви да завладѣе властъта. Тя и Рустанъ държели шпиони при двореца на Мустафа, фабрикували отъ негово име подозрителни писма и малко по-малко довъррието на бащата къмъ любимия синъ се разколебало. Сулейманъ повикалъ Мустафа въ своя лагеръ, където стояла армията, започваща походъ противъ перситѣ.

Мустафа отивалъ съ наранено сърдце. Той не се чувствувалъ виновенъ въ нищо, но даже и султанскитѣ синове, никога не били увѣрени въ утрешния день. Сулейманъ сжщо очаквалъ сина си съ тревога. И отново, за успокоение на своята съвестъ, той се обърналъ за съветъ къмъ служителя на Аллаха. „Той трѣбва да умре отъ мъчителна смъртъ“ — отговорилъ светиятъ човѣкъ. И когато Мустафа влѣзалъ въ палатката на султана, предавайки предварително кинжала си на своя орженосецъ, тежкитѣ килими на стениѣ се размърдали, и седемъ огромни черни фигури обкръжили принца. Това били палачитѣ на сарая — страшни хора съ отрѣзани, езици и пробити уши, истински гробари на султанскитѣ злодеяния.

Сега Рокселана можела да живѣе спокойно — никой вече не се изпрѣчва на пътя на нейния синъ къмъ трона, макаръ цѣла Турция да оплаквала Мустафа и нищо добро да не очаквали отъ безпътния синъ на Рокселана — Селимъ V. Рокселана, на чиято душа тежели нѣколко

чужди живота, умрѣла спокойно, като благочестива жена, запазвайки до последнитѣ си минути любовта на Сулеймана и влиянието си надъ него. Той никога не узналъ, колко коварство и сила се криели въ прельстителното тѣло. Султанътъ погребалъ любимата си жена въ двора на своята джамия и наредъ съ него приготвилъ гробъ за себе си.

Той умрѣлъ следъ нѣколко години, въ време на своя последенъ походъ противъ невѣрнитѣ — третия походъ къмъ Унгария. На 29 августъ 1566 г., годишнината отъ превземането на Могачъ, се започнала жестока битка съ унгарцитѣ при Сигетъ. Враговетѣ отчаяно се съпротивлявали, и старикътъ султанъ съ вълнение следѣлъ за изхода на битката. Изведнажъ му станало лошо, той се залюлѣлъ и го отнесли въ шатрата. Съ мжка отворилъ той очи, и изглеждало, че се прислушва въ битката. „Барабанитѣ още не биятъ победа“ — едва чуто прошепналъ той и изгубилъ съзнание. Това било края. До леглото на умрѣлия султанъ стояли само двама души — лѣкарътъ и неговия последенъ великъ везиръ Мохамедъ Соколи. Везирътъ излѣзълъ отъ спалнята, лѣкарътъ тръгналъ следъ него. Мохамедъ направилъ на нѣмия негъръ едва забележимъ знакъ. Негърътъ хвърлилъ отзадъ примка на шията на лѣкарътъ.

Сега за смъртта на султана знаелъ само везира. Тайната трѣбвало да се запази, до като наследникътъ на престола пристигне въ Константинополь, иначе яничаритѣ могатъ да поставятъ на негово мѣсто свой човѣкъ. Веднага презъ цѣла Европа препуснали конници да стигнатъ при Селимъ, въ неговата отдалечена провинция. А въ спалнята на султана билъ повиканъ единъ вещь балсамировачъ. Когато той свършилъ своята работа (вѣроятно сжщо е получилъ въ награда една примка) Сулейманъ изглеждалъ живъ.

Седемъ недѣли никой не влизалъ въ спалнята на султана. Везирътъ самъ приемалъ на докладъ генералитѣ, съобщилъ за превземането на Сигетъ, давалъ отъ негово име заповѣди, носѣлъ му храна. И едва, когато дошло известие отъ Константинополь, че Селимъ е заелъ престола, раздалъ се въ лагера гласа на медзинитѣ, които известявали за смъртта на Сулейманъ II Великолепний.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.